

կ'ըսէ, որ այդպիսիներ շատ քիչ մնացած էին քաղաքին մէջ: Իսկ ապա թէ Մարի-նովիք խորհուրդ կու տայ Միաբանութեան որ զՊապն ընդունին եկեղեցւոյն դռնէն ներս ի ձայն երգոց:

Ամէն ինչ պատրաստ է, և ամբողջ Միաբանութիւնը խանդավառ և զգացուած այլեւս կը սպասէ անհամբեր:

Ուղղակի ժամանակագրի գրչին կը թուում այս մեծ դէպքին հետեւեալ մանրամասն նկարագրութիւնը:

Հ. Ղ. Տ.

... Ի մայիսի 9. յաւուր ուրբաթու, հինգ ժամու յետոյ քան զօր հասարակ՝ եկն եմուտ Սրբազան Պապն Պիոս Եօթներորդ ի վանս մեր՝ որ ի կղզին սրբոյն Ղազարու ի վենետիկ, հանդերձ նախընթաց եկաւորութեամբ ամբոխին և այլոց մերձակայից պապին, քանզի նախ յերրորդ ժամու զկնի միջօրէի եկն կարդինալ Պօրճիայն (կապոցաւ ծիրանեաց իւրոց, զոր յետոյ զգեցաւ ի սենեկի Հ. Յովհաննէսին) հանդերձ եղբորորդւով իւրով զավալիէսի մալթայու. և զկնի իւր ժամու միոյ ճենեբալն կամ զօրավարն կայսերական. ապա մօնսինեօր Պրանքատօրօ՝ արքեպս. մծբնայ՝ սեքրետար սուրբ ժողովոյն բոբականտայու. ընդ որում էր և Մաձձիօ Խարտաւիկն պապին՝ ծանօթ մեզ յոյժ ի նախընթաց պապական հանդէսս. ապա և անուանի բռէլալն Անճելօ Ալօզիօ Նուցցի (որ ետ մեզ ընծայ զերկու օրինակ տետրակի իւրոյ, որ է հաւաքումն վկայութեան հարց իւր ստորագրելիք պապին այբբենական՝ նուիրեալ յաւուր պսաւադրութեան, որպէս թէ զմին զնեւ ի գրատան, և զմիւսն տալ մեծաւորին.) Թող զայլ եկեղեցականս, և զբազմամբոխ աշխարհականս, արք բազումք և կանայք սակաւ. ընդ ամենն՝ իւր 40 նաւովք, աւելի՝ և ոչ պակաս:

Յետ ամենեցուն եկն հնաս Սրբազան Տէրն իւրովք զդերօք. (որոյ ընդ երեւիլն խաչակիր նաւակաւ և ուղեկցութեամբ քանի մի նաւակաց առաջի կղզւոյ սան սերվօլոյին՝ սկսաք հարկանել զգանգակս՝ մինչեւ ի մտանել ի վանս մեր. Թող զգանգակն սան սերվօլոյի՝ յանցանելն ընդ այն): Այլ նախ քան զՊապն գայ մտանէ նաւակ մեծի ծիր. կարդինալին Եօթայ՝ արքայազգի անդիւիացոյ, որում ընդ առաջ ելանէ ծիրանագեաց կարդինալ Պօրճիայն:

Իսկ ի մերձենալ նաւակի Պապին՝ գնաց Միա-

բանութիւնս ի դուռն վանաց, ուր ի ստորին աստիճանէ ծովեզերն մինչեւ յերկրորդ դուռն մեծ սփռեալ էր խալի: Եւ սկսեալ ի Հ. Տեղապահէն՝ ի մեծէ՝ մինչեւ ի փոքրն կարգաւ շարադասեալ յերկու կողմն սրահին, (Թող զկարդինալն երկոսին և զայլ ամբոխ առ նօքօք), և ծուրն կրկնեալ՝ խոնարհեն զգլուխ և Պապն օրհնելով զամենեւին՝ խաչաբարձ յառաջոյ, անցանէ ընդ մէջ, և ընթանայ առաջի, և մերքն զկնի. և այլ ամբոխն շուրջանակի զկնի մերոցն:

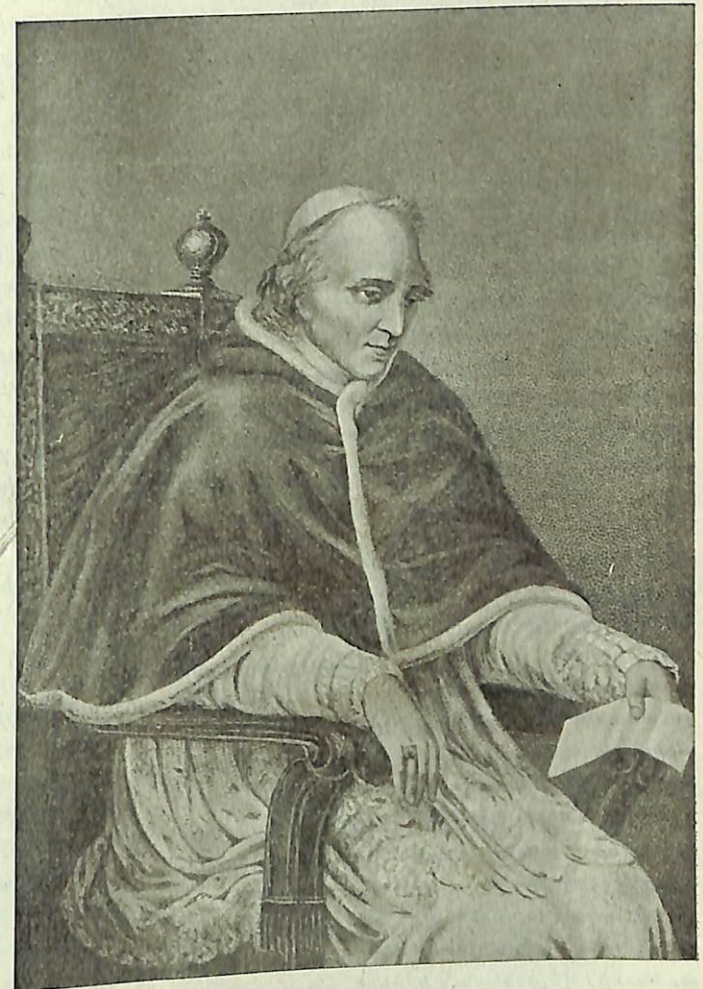
Իբրեւ հնաս սրբազանն ի դուռն եկեղեցւոյ, (յորմէ մինչեւ բեմն խալի էր սփռեալ), և առեալ մշտկաւ զօրհնեալ շուրն ի ձեռաց կարդինալ Պօրճիայի՝ սկսաւ սրսկել զժողովրդեամբ, յայնժամ ի բեմէն սկսաւ երգել առանձին գեղգեղմամբ Հ. Կարապետն Եսայեան՝ վերջին ի վարժարանեայս՝ զնուագ Շնորհալուոյն (յեղեսեան տաղից):

Յայսմ միջոցի եկն ծուրն եղ Պապն ի միշաւայրի դասուն ի վերայ Աբբայական գերեզմանի՝ մօտ ի տեղի գրակալին յաղօթարան խաւիֆէյապատ՝ ունեւով բարձ խաւիֆէ ընդ ծնօք և ընդ արմնկամբք: Եւ ամենայն զղերք պապին ի գուճս անկեալ առ նովաւ. և յաջմէ Պապին ծուրն եղեալ ծիրանագեաց Պօրճիայն ի վերայ խաւիֆէ բարձի՝ յեցեալ յաթոռ մի երկնագոյն անյենարան. և մերքն ի դասէ ի վայր խմբեալ ի միջաւայր. և ժողովուրդն առհասարակ լցեալ զեկեղեցի, և արտաքոյ եւս սփռեալ. որպէս և կարդինալ Եօթ. քանզի չեկն որպէս ծիրանագեաց՝ ի մի կողմն տաճարին մեկուսացեալ:

Իբրեւ աւարտեաց Հ. Կարապետն զտաղ Շնորհալուոյն, անընդմիջապէս կցեցաք վեցեքին երգիչքս զտուն շարակնոցին, «Կեցո՛ գորգի ծառայի Քո, զոր ի Հռովմայ Գահիցն վերապատուեցեր. ուր եղին զվէմն հաւատոյ հիման Սուրբ Եկեղեցւոյ»: Քանզի ի վերնայարկ բեմին կայաք ոգիք ութ կանխաւ պատրաստեալք. յաջակողմն Վ. Հ. Վրթանէս շուրջառաւոր, և երեք սարկաւազունք դիպակագեացք՝ Հ. Մատթէոս, Հ. Թադէոս, Հ. Կարապետ. և ի ձախակողմն՝ Վ. Հ. Յովսէփ շուրջառաւոր, և երեք սարկաւազունք դիպակագեացք՝ Հ. Մկրտիչ, Հ. Մանուէլ և Հ. Եղիա. ընդ դադարիլ երգոյն ձայնէ Հ. Մկրտիչ. «Եւ եւս խաղաղութեան զտէր աղաչես»

ցուք»: Եւ Հ. Վրթանէս ծերունին ի վերայ բերեալ, «Տէր ողորմեա՛ օրհնութիւն և փառք», ընթերցաւ զայս բան աղօթական ի Նարեկեան գանձուց. «Բաբունեացն պետ, և ձիւ իմաստից տէր Յիսուս Քրիստոս, միայն ուսուցիչ զանի մանալիսն, որ ոչ զծագրի յայսմ յաւիտենի, պատկեր Հօր անհաս ի վեր քան զբան, ուղղեալ յայս նշան՝ հաստատեա սովին պնդութեամբ զսինս աշխարհի. պահեալ ամբողջութեամբ ըստ քումդ իրաւանց՝ զՀովնապետն Խաչանց Քոց բա, նաւոր հօտի՝ «զՏէր Պիոս Եօթներորդ». զեպիսկոպոսունս՝ երեցամբ և սարկաւազօք, զվարդապետս՝ դպրօք և բնաւին իսկ պաշտօնէիք եկեղեցականօք, արասցես լինել երկիւղածութեամբ սրտի՝ խաչիդ պարծանաց, ի քեզ զօրացեալ»: Եւ ապա ծուրն կրկնեալ բեմին՝ իջաք անտի միատող կարգաւ՝ սկսեալ ի Հ. Վրթանիսէ, և ծնրադրութեամբ ողջունեալ զՊապն՝ գնացաք յաւանդատուն վարժարանի, և հանաք զզգեստս մեր. և յետոյ ի գտանել միջոց՝ եկաք միացաք ընդ այլս ի մերոց եղելոց ի մէջ տաճարին:

Իսկ Պապն ի վերայ աղօթարանին՝ ուր նստաւ, յերկարեաց զաղօթս լուծեամբ՝ մօտ ի քառորդ մի. ապա գնաց յաւանդատունն (որ տակաւին էր փոքրիկ յոյժ), և նստաւ ի վերայ պատրաստեալ աթոռոյ, և յաջմէ նորա Պօրճիայն ի վերայ անյենարան աթոռոյ. (ուստի բարձեալ էաք զմիջին առմերն, զի ընդարձակեցի տեղին, և ի վերայ մեծի առմերին և ի թիկանց նորա արտիֆէ ոսկեկուռ և ահաւոր. և եզ զոտս իւր ի տիֆէ ոսկեկուռ և ահաւոր. և եզ զոտս իւր ի վերայ կրկին բարձից. ներքինն մեծ՝ խաւիֆէ, և վերինն փոքր՝ ոսկեթել զեղին, և յաջմէ նորա և վերայն յաղօթարանս սրբոյն Յովսէփայ պատառաւ կախ զարդարեալ, Թող զգարդ եկեղեցւոյն միջակ՝ որ ի Զատիկ հետէ մնաց քէմխայազարդ. և յառմէ մենայն խորանս վառեալ էին չորս չորս մեծ մի կանայք հայկազունք և իտալացիք յաւան մի կանայք հայկազունք և իտալացիք յաւան դատուն, և անդ համբուրեցին զոտս Սրբազանին, որպէս և մշակք մեր, և այլք քանի մի ի ռամիկ արանց:

նորընծայարանին՝ հանդէպ աբբայական դրան, և նստաւ ի փառաւոր և ի հովանաւոր զահ, որոյ հովանին խաւիֆէ ոսկի ծոպիւք. և աթոռն խաւիֆէ ոսկեկուռ և ահաւոր. և եզ զոտս իւր ի տիֆէ ոսկեկուռ և ահաւոր. և եզ զոտս իւր ի վերայ կրկին բարձից. ներքինն մեծ՝ խաւիֆէ, և վերինն փոքր՝ ոսկեթել զեղին, և յաջմէ նորա և վերայն յաղօթարանս սրբոյն Յովսէփայ պատառաւ կախ զարդարեալ, Թող զգարդ եկեղեցւոյն միջակ՝ որ ի Զատիկ հետէ մնաց քէմխայազարդ. և յառմէ մենայն խորանս վառեալ էին չորս չորս մեծ մի կանայք հայկազունք և իտալացիք յաւան մի կանայք հայկազունք և իտալացիք յաւան դատուն, և անդ համբուրեցին զոտս Սրբազանին, որպէս և մշակք մեր, և այլք քանի մի ի ռամիկ արանց:

